

de paalsteen

natuurpunt hasselt
zonhoven

HERFST EDITIE 2011

infoblad van NATUURPUNT Afdeling HASSELT-ZONHOVEN

september * oktober * november * 2011 * jaargang 10 * nr. 3

www.natuurpunthasseltzonhoven.be

Afgiftekantoor
3500 Hasselt
P509241 Mailcenter

België - Belgique
PB 3500 Hasselt 1
12/3487

Winterbarbecue editie 6

We sluiten ook dit jaar ons werkweekend weer af met een heerlijke winterbarbecue op **20 november**. Het is de ideale gelegenheid om onze vrijwilligers te bedanken voor hun inzet van het afgelopen jaar. Gewoontegetrouw grijpt die plaats in het biolokaal op het Domein Kiewit. Om 17u. vangen we aan met het aperitief. Eten en drank is gratis voor al wie minstens een halve dag komt helpen op het werkweekend van 19-20 november. In het andere geval betaal je slechts **7 euro** als tussenkomst in de drank. Inschrijven is verplicht, ook voor degenen die minstens een halve dag komen helpen. Inge Vandebek noteert je inschrijving via Inge.Vandebek@natuurpunthasseltzonzhoven.be en betalen doe je de avond zelf.

Kijk & Win ! ➡

Natuurpunters hebben er veel voor over om de sporen te tellen van een zeldzame paddenstoel of het pterostigma van de vuurrode heidelibel te bestuderen... Vandaar een nieuwe rubriek in de Paalsteen: de bottom-spotter, oftewel de achterwerk-fotograaf (afgekort de AF). De AF kan op elk moment opduiken als u bij een activiteit of reisje van Natuurpunt bent. Hij is ongevaarlijk, maar kan uw privacy schaden :-). Voortaan bent u gewaarschuwd als u in het gras gaat zitten, liggen of hangen om een of ander prachtig grassprietje te bestuderen. Wie weet staat uw achterste de volgende keer in de Paalsteen...

Wie herkent de 2 mooie achtersten op de foto?

U mag de namen doormailen naar iristilkin@hotmail.com
Doe dat samen met een antwoord op de bijkomende schiftingsvraag:
“Hoe laat begint de filmvoorstelling van Natuurpunt in het Kattevennen-Europlanetarium op 17 november?”
Wie weet wint u wel een leuke prijs!

10 jaar natuurpunt

En dat vieren we!

Op zaterdag 10 december 2011 in Gent

- 17 u: **Welkomsthapje**
- 18 u: Wervelende show met de hoogtepunten uit 10 jaar Natuurpunt en de uitdagingen voor de komende jaren. Ster van dienst is **Saartje Vandendriessche** onder begeleiding van “**Die Verdampte Spielerei**”, het zotste wandelorquest van Vlaanderen.
- 19u30: Receptie geleid door smaakmaker en biotuinier **Geert Groffen**
- 21u30: Volg ons op het swingende ritme van ‘**The Rhythm Junks**’
- 23u00: **Natuur.fuif**

Feestadres: Universitaire Forum (UFO), Sint-Pietersnieuwstraat 33, Gent
Iedereen welkom! Deelname is gratis.
Graag inschrijven via www.natuurpunt.be/inschrijving
of bij **Vera Baetens** 015-29 72 17

Herfst in de Duitse Vulkaaneifel

Wandelvierdaagse van 29 oktober t.e.m. 1 november 2011

Het is alweer heel wat meer dan 1000 dagen geleden dat we nog eens naar de Duitse Vulkaaneifel trokken. En welke periode is er mooier om daar rond te wandelen dan de herfst? Vallende bladeren, af en toe een buitje, wolken en wind, met daartussen de zon. Struinen door uitgestrekte bossen, diep ingesneden beekvalleities, natte weilanden, houtsingels, ruigtes, kapvlaktes, vulkaanmeertjes. De Vulkaaneifel is niet voor niets het landschappelijk mooiste deel van de hele Eifel.

De Vulkaaneifel bestrijkt zowat de vierhoek Gerolstein, Daun, Manderscheid, Kyllburg. De reistijd vanuit Hasselt is amper twee uur. Vier volle dagen de tijd dus om tal van gebiedstypen te doorkruisen. Aspectbepalend zijn natuurlijk de tientallen oude vulkaankegels, met of zonder vulkaanmeertjes, van wie we er op de wandelingen heel wat te zien krijgen. Maar ook de ruïnes zijn niet uit het landschap weg te denken. We doen een tweetal tochten per dag, doorgaans niet meer dan elk 4-5 km., maar maken tussendoor ook tijd voor een glaasje Riesling of een stuk legendarische Duitse taart.

We verblijven in een familiehôtel in de regio. De prijzen zijn er gelukkig niet al te veel gestegen waardoor we hetzelfde inschrijvingsbedrag kunnen aanhouden als voor andere vierdaagse reisesjes, nl. € 205 per persoon in halfpension. Op het moment dat jullie deze info lezen staat het infopakket op onze website www.natuurpunthasseltzonzonhoven.be. Daar vind je alle verdere details omtrent programma, mee te nemen,

Foto: Juergen Mangelsdorf CC

verblijf, vervoer enz. Inschrijven kan door een seintje te geven aan Johan Royeaerd via 011 80 35 25 of 0486 031 131 of per mail naar johan.royeaerd@base.be. Jullie inschrijving is definitief na betaling van het bedrag op rekening 001-0992898-82 van Johan Royeaerd, Koningsbergweg 89a, 3520 Zonhoven.

En voor wie toch nog zou twijfelen: eind oktober hebben we erg veel kans op doortrek van grote groepen **kraanvogels**, er fladderen de nodige **roofvogels** rond, een deel late **planten** zullen hun winterslaap nog niet aangevat hebben en... de **digestieven** zijn er gemiddeld de helft goedkoper dan in Frankrijk. Dat belooft dus voor onze doorzakkers... Men weze gewaarschuwd!

Johan Royeaerd

IVO VANVOORDEN

Foto: Tony Froyen

In deze vragensessie schuiven we Ivo Vanvoorden voor het voetlicht. Als een van de sterkhouders van de beheerswerkploeg en als natuurliefhebber met ruime ervaring schetst en kleurt hij ons met zijn antwoorden op diepgravende vragen zijn groen profiel.

Wat is je huidige functie binnen Natuurpunt Hasselt-Zonhoven en wat betekent dat concreet voor jou?

Het coördineren en praktisch organiseren van de werkzaamheden van de vrijwilligers die de maandelijkse beheerswerken willen uitvoeren, behoren tot mijn vrijwillig takenpakket. Ook zorg ik voor de catering, de hapjes en de drankjes; voor boterhammen en afhankelijk van het seizoen voor gageleer of jenever. En indien nodig spring ik nog in de bres bij de extra werkdagen bovenop de geplande maandelijkse werkbijeenkomsten.

Wat is je vroegste groene herinnering?

Op de leeftijd van 8, 9 jaar, van in het 3e leerjaar van het Lager Onderwijs, zette ik indertijd mijn eerste stappen als startend “ornitholoog” door het vangen van vogeltjes. Vanuit die belangstelling was ik als 14-, 15-jarige knaap al heel snel lid van De Wielewaal – en kwam ook al vrij vlug in het bestuur terecht. Ondanks een minder actieve periode omwille van mijn huwelijk is de liefde voor de natuur gebleven. Omdat ik al een tijdje met de natuur bezig ben kan ik vergelijken... Vogels die vroeger veel vaker voorkwamen op Wijvenheide en op de Platwijers zie je nu heel wat minder. Tegenwoordig is het zoeken en speuren naar kemphanen en steltlopers, de laatste 30 jaar heb ik dat gestaag achteruit zien gaan.

Hoe ben je bij Natuurpunt verzeild geraakt; sinds wanneer ben je lid?

Als lid van De Wielewaal, op zeer jonge leeftijd was ik al lid, heb ik door samensmelting van verschillende verenigingen automatisch de overgang naar Natuurpunt gemaakt en ik heb dus een van de vroegste lidnummers.

Wat motiveert je om bij onze vereniging te zijn?

Het resterende groen te kunnen conserveren, me nuttig maken om de verschillende biotopen te kunnen behouden voor de steeds schaarser wordende bewoners is geen lichte taak, daar zijn harde werkers voor nodig. Ik heb altijd buiten willen en kunnen werken en dat wil ik zo houden. Beheerswerkdagen voor Natuurpunt, thuis de grote tuin. De kalender is soms zo vol dat er zelfs geen tijd meer over is om te fietsen...

Wat zou je nog graag gerealiseerd willen zien binnen onze afdeling?

Van alle regelmatig onder handen genomen gebieden, van de eigendommen die we momenteel beheren, de resultaten van onze geïnvesteerde arbeid zichtbaar maken, als uitvoerders van het geplande werk volgens het Beheersplan, van wat andere mensen denken dat moet gebeuren, tonen tot wat onze werkploeg concreet in staat is. Elk jaar opnieuw. Een beetje "Voor" en "Na".

Ivo, wat is je natuurervaring van de hoogste orde?

Die zal me mijn hele leven bijblijven. Als klein gastje met mijn nieuwe verrekijker, met prachtige belichting, op de Platwijers

de verschillende eenden in schitterend vederkleed te zien. Nog steeds - hoewel meer dan 50 jaar geleden - herinner ik me op welke plaats ik stond en kan ik zeggen in welke richting ik keek met tafeleend en slobend in de kijker.

Welke vraag waarop je dolgraag zou willen antwoorden hebben we je nu niet gesteld en wat is daarop je antwoord?

Mag het ook een wens zijn?

Dat er een nog sterkere integratie zou komen tussen de verschillende natuurverenigingen in Limburg - Limburgs Landschap, Natuurpunt. De middelen die dan gebruikt kunnen worden, die nu niet steeds voorhanden zijn, worden dan veel groter. En die kunnen dan optimaal ingezet worden bij de natuurbeheerswerkdagen. Onder een koepel, samen met Velt, samen met Ecologisch Tuinieren, samen zijn we krachtiger, sterker.

Zo lezers, Ivo hebben we hiermee ook het hemd van het lijf gevraagd en hij zal maar wat blij zijn als hij binnenkort ook van jou een telefoontje krijgt met je aanbod om een handje toe te steken. Vele handen maken immers licht werk – soms toch... ;-))

Tony Froyen

Vleermuizenavond in Kiewit

Zaterdag 27 augustus organiseerde onze afdeling NP Hasselt-Zonhoven i.s.m de Stad Hasselt een vleermuizenavond in Kiewit! Dit jaar was het niet alleen de “Europese Nacht van de Vleermuis” maar toevallig ook het “Internationaal Jaar van het Bos”! Een extra reden om onze leden en sympathisanten te informeren over deze nuttige, fascinerende en vliegende zoogdierjes alsook hun band met het bos!

De belangstelling was dan ook groot: meer dan 100 mensen kwamen opdagen op de mooie zolder van het Natuur.huis op het domein Kiewit!

Tijdens een overzichtelijke powerpointpresentatie, gecombineerd met vleermuisgeluiden, werden de aanwezigen ingelicht over de levenswijze van die diertjes. De leden van onze werkgroep communicatie hadden zich dan ook als echte batmen (of batwomen) verkleed tot groot jolijt van de aanwezige kinderen. Bij de start konden de kinderen ondertussen met Iris (batwoman) mee voor een knutselactiviteit.

Nadat iedereen weer wat meer wist over vleermuizen, trakteerde de Stad Hasselt de aanwezigen op een kopje koffie, frisdrank en koekje. Na die korte pauze trokken we op pad met 2 nieuwe gidsen, Anne-Marie en Ludo, en een aantal ‘batdetectors’ (dat zijn toestellen die het sonargeluid van vleermuizen omzetten in een voor ons hoorbare frequentie). Het slechte weer kon niemand ervan weerhouden om toch maar even een glimp op te vangen van enkele vleermuisjes! We hoorden en zagen enkele soorten zoals de dwergvleermuis, de watervleermuis en de laatvlieger.

Na die avondwandeling kreeg iedereen de kans om een wijntje of frisdrank van Oxfam te proeven. Intussen werden de quizvragen overlopen. Onze conclusie is dat we een zeer geïnteresseerd en slim publiek hadden, de meesten hadden de vragen zo goed als juist ingevuld!! Proficiat aan alle aanwezigen!

De volgende keer willen we eens graag de ‘gierzwaluw’ in de kijker zetten, eveneens een mysterieuze en boeiende soort die graag in Hasselt en omstreken vertoeft! We houden jullie op de hoogte!

Mieke Philips, de hoofdvleermuis van de avond :-)

Stedelijke Adviesraad Leefmilieu

De open milieuraad van 23 mei vond plaats in de Conceptstore Okazi² van de Kringwinkel Okazi. Een ideale setting om het over het afvalbeleid van de stad te hebben. Het recycleren van afval in Hasselt is al een succes. Iedereen kent de recyclageparken en de gescheiden ophalingen. Ongeveer 80% wordt gescheiden ingezameld. Het restafval in 2010 bleef beperkt tot 125 kg./inw. Een huisvuilman haalt zo'n 500 tot 800 zakken op per dag.

Recyclage bereikt echter zijn toppunt. Het is nodig op zoek te gaan naar andere mogelijkheden. Onze prioriteiten in de toekomst moeten liggen bij afvalpreventie en hergebruik.

Wat kan je zelf doen om afval te vermijden:

- kleef een 'geen reclame'-sticker op de brievenbus
- groen- en keukenafval kan je composteren
- herbruikbare goederen kunnen naar de Kringwinkel voor een tweede leven.

De Kringwinkel doet het trouwens ook goed. Met 5 kg. hergebruikte goederen per inwoner zitten we mooi boven het Vlaamse gemiddelde van 3 kg.

De Conceptstore van de Kringwinkel wil enkele nieuwe facetten belichten. Hier worden originele en mooi opgemaakte goederen tentoongesteld. Ook kan je hier terecht voor de typische Flagbags (leuke tassen van gerecycleerde vlaggen), een kop koffie of een leuke workshop.

Viermaal per jaar wordt er een huis-aan-huis textielinzameling georganiseerd. De kleren worden lokaal verwerkt. Uit de ophalingen blijkt dat mensen gemakkelijker iets afstaan als ze weten waar het naartoe gaat. Kleding hangt gemiddeld 4 weken in de kringwinkel. Daarna worden de overblijvende kledingstukken naar het Camelotje gebracht waar ze voor bijna niets aan minderbedeelden worden aangeboden.

Ook het sociale aspect is belangrijk voor de Kringwinkel. De Kringwinkel zorgt immers voor een belangrijke sociale en lokale tewerkstelling.

Na de Flagbags staat er in september een nieuw concept op stapel. Sommige spullen zijn niet meer helemaal in orde, maar kunnen toch nog gebruikt worden (of onderdelen ervan) voor creatieve projecten.

Via een soort van 'lidmaatschap' kun je gratis komen winkelen op zoek naar onderdelen voor kunstwerken, schoolprojecten, knutselideeën,

Katja Roggen

Stormschade Kiewit

Gelukkig konden wij rekenen op de steun van de professionele ploeg van Natuurpunt en op de Stad Hasselt. Het vrijmaken van fietspaden en wandelwegen kreeg de hoogste prioriteit, gevolgd door het herstellen van het koeienraster. Sommige bomen zullen blijven liggen, omwille van hun natuurwaarde, maar de meeste zullen opgeruimd worden.

Om dit werk allemaal gedaan te krijgen, werden naast de maandelijkse werkdag extra beheerswerkdagen georganiseerd. Ook jij kan een handje meehelpen!

De hevige onweersbui die op 18 augustus over Kiewit raasde, heeft naast het vele menselijke leed ook heel wat natuurschade aangericht.

Dat is niet zo verwonderlijk als je weet dat sommige rukwinden een snelheid van wel 170 km/u. haalden. De storm heeft - letterlijk! - een pad van vernieling geslagen doorheen Domein Kiewit. Op dit pad staat nauwelijks nog een boom recht en diegene die het overleefd hebben, zijn bijna steeds zieke exemplaren, die niet veel bladeren hadden en dus beter bestand waren tegen de rukwinden. In de Kiewitdreef zijn zowat alle Amerikaanse eiken omgewaaid, een half populierenbosje werd van de kaart geveegd. Het koeienraster werd op vele plaatsen beschadigd door omgevallen bomen en afgewaaide takken.

Alsof onze vrijwilligers van natuurbeheer nog niet genoeg werk hebben met het dagdagelijks beheer van onze natuurgebieden, kwam hier plots een enorme hoeveelheid werk bij.

Dag van de natuur - Beheerswerken te Kiewit

Het weekend van 19 en 20 november, tijdens de Dag van de Natuur, vindt ons jaarlijks beheersweekend plaats. Dit jaar zal het doorgaan op Domein Kiewit. We gaan verder met het opruimen van de stormschade en bestrijden exoten als Amerikaanse vogelkers.

Teksten: Raf Nulens - Foto's: Kris Gabriëls

Tevens doen we een aantal dunningen. Zowel zaterdag als zondag starten we om 9 u, einde is zaterdag om 16 u en zondag om 15u. Coördinatie: Gilbert Hermans, 011 22 44 58, gsm 0479 81 77 20, gilbert.hermans@telenet.be & Ivo Vanvoorden, 011 21 02 94, ivo.vanvoorden@telenet.be. We verzamelen telkens op de parking van Domein Kiewit, aan het einde van de Putvennestraat te Hasselt. Je kan ook steeds voor een deel van de dag komen: geef dan een seintje per gsm aan Ivo of Gilbert om te weten waar de werken precies plaats vinden. Wie minstens voor een halve dag komt werken, kan gratis deelnemen aan de winterbarbecue op zondag 20 november om 17 u. Zie elders in de Paalsteen voor meer info hierover.

What's in a name? DEEL 2

Myriam Timmermans met behulp van Wikipedia en andere sites

De naam van een plant of dier zegt soms waar het om gaat, soms ook niet.

Hulst (*Ilex aquifolium* dat ik zonder het op te zoeken, vertaal als waterdicht blad) is de enige loofboom uit onze contreien die ook in de winter groen blijft. Om verdamping tegen te gaan zijn de bladeren in de was gezet. Om vraat tegen te gaan zijn onderaan, daar waar reeën zouden kunnen knabbelen, de bladeren gestekeld, hogerop vaak niet – hier leven immers geen giraffen. Hulst is een tweehuizige plant met eenslachtige bloemen. Dit wil zeggen dat sommige struiken enkel mannelijke bloemen hebben, met meeldraden die stuifmeel verspreiden, andere planten hebben alleen vrouwelijke bloemen, met een stamper, die bestoven wordt en waaruit de rode vruchtjes groeien.

Voor de uitvinding van de prikkeldraad, diende hulst, en andere stekelige planten als meidoorn, braam, als barrière tegen het vee rond de akkers.

Ilex vinden we ook terug in *Quercus ilex*, een eikensoort met stekelige, hulstachtige blaadjes, die ook in de winter (grijs)groen blijft. De steeneik, want zo heet deze soort in het Nederlands, hoort thuis in Zuid-Europa maar wordt hier ook aangeplant, bijvoorbeeld in Hasselt aan de bibliotheek langs de Martelarenlaan. De bruine eikenpage (*Satyrion ilicis*) vergist zich dus niet van boom. Steeneik zou de vertaling kunnen zijn van *Quercus petrae* (petrus = steen rots, cfr het Franse pierre) maar dat is de wetenschappelijke naam van de wintereik, een inlandse eikensoort met blaadjes op steeltjes en eikels zonder of met zeer korte steeltjes. Ruim 95% van de inlandse eik is zomereik (*Quercus robur*), 5% is wintereik die o.a. in het Nationaal Park Hoge Kempen van nature voorkomt. Aangeplant vind je een exemplaar in Engels park bij het bezoekerscentrum van Natuurpunt in Kiewit, aan de westkant van de 'Haringvijver' in de

buurt van de moerascipressen. In Zonhoven bij de Geel Bergen staat er een veld vol. Er bestaat ook een hulsteik (*Quercus coccifera*), ook wel kermeseik genoemd. Hij is de gastheer voor de kermesschildluis, die gebruikt wordt als natuurlijke kleurbasis (E120).

De Latijnse naam van zomereik is *Quercus robur* (robur = sterk, robuust) en die van de Amerikaanse eik is *Q. rubra* (ruber = rood). De moeraseik of *Q. palustris* (paluster = in het moeras levend) is ook een eikensoort is die uit Amerika komt. Hij zou dus ook

aanspraak kunnen maken op de benaming Amerikaanse eik. Hij is te herkennen aan de getande bladeren die verder dan de helft van de schijf ingesneden zijn en aan zijn wat naar beneden neigende onderste takken. Het is een minder opdringerige soort dan zijn familielid met de minder diep uitgesneden bladeren, In tegenstelling tot wat zijn naam doet vermoeden is de moeraseik minder geschikt voor natte, moerasachtige gronden. Moeraseiken tooien zich in de herfst in een warm kleurenpalet en worden daarom vaak langs straten en pleinen aangeplant (vb

parking bij het kasteel van Bokrijk). De Amerikaanse eik werd bijgehaald als brandvertrager in de naaldboomaanplantingen. Hij heeft een snellere jeugdgroei dan de inlandse eik. De eikels hebben 2 jaar nodig om dik en rijp te worden.

Myriam Timmermans

De Paalsteen in zijn waardigheid hersteld

De Paalsteen nu

Woensdag 20 juli 2011 was de Paalsteen de plaats van samenkomst voor de deelnemers van de SAP-club om de Platwijers te gaan exploreren. Zelf was ik ter plekke al een hele tijd niet meer geweest en ik was dan ook verbaasd het geklasseerd monumentje in een totaal verwilderde staat aan te treffen. De bomen die bij het monumentje stonden waren weg en een omvallende boom heeft het muurtje omheen de Paalsteen in een kleine ruïne herschapen. De steen zelf stond ingeplant in metershoog groen, dat we bij Natuurpunt geen onkruid mogen noemen, maar dat hier toch weelderig omhoog was geschoten. Het geheel gaf een bijzonder troosteloze aanblik.

Het pleintje met de paalsteen als vredeesteken

Algauw hoorde ik vertellen dat Zonhoven en Hasselt er toch wat gingen aan doen en nog wel dit jaar. De omgeving wordt herschapen in een pleintje met struiken en een rustbank. Het muurtje verdwijnt. De Paalsteen wordt weer in zijn waardigheid en in zijn vroegere glorie hersteld. Er komen een paar parkeerplaatsen en de Paalsteen is het belangrijkste merkpunt van de betwiste grens tussen Zonhoven, Hasselt en Kuringen uit oudere tijden. Er wordt een fietspad aangelegd langs die betwiste grens dat je kan berijden met de hulp van een stevige gedrukte gids met de route en de merkwaardigheden rond de oude grens. Het vertrekpunt zal liggen bij het vliegveld van Kiewit. Op 2 oktober 2011 wordt het heraangelegde pleintje met de Paalsteen plechtig ingehuldigd. Waar de Paalsteen een scheidingsteken was in troebele tijden, wordt hij voortaan een vredeesteken waarbij de Zonhovenaren en de Hasselaren gezamenlijk het einde gedenken van de eeuwenlange twisten om de gemene gronden tussen Kuringen, Zonhoven en Hasselt. Die vrede kwam er in 1811 en dat is nu wel net tweehonderd jaar geleden. 't Stadsmus, het Hasseltse

stadsmuseum, wijdt er bij die gelegenheid een tentoonstelling aan. Ook in het Oud Gemeentehuis van Zonhoven loopt over het thema een tentoonstelling. Beide zijn te bezoeken vanaf 2 oktober 2011 tot 8 januari 2012.

Het belang van de gemene gronden

Waar ging het er in die roerige tijden om? Vanwaar die grensconflicten tussen de toenmalige gemeenten Kuringen, Hasselt en Zonhoven? Elk van die gemeenten beschikte van oudsher over zijn eigen gemene gronden, dat zijn gemeentegronden die van groot economisch belang bleken. Het waren heidegronden, veengronden en weilanden. Er werd turf gestoken, de runderen en de schapen mochten erop grazen, hennep werd geteeld en ook de imkers waren er bedrijvig. Maar men was het er nagenoeg nooit over eens waar nu juist die grens gelegen was tussen de gemeenten. Dat leidde tot hevige betwistingen en tot gewelddadige ruzies tussen de bewoners van Kuringen, Hasselt en Zonhoven.

Voortdurende ruzies

We proberen nu aan de hand van de geschreven bronnen, die op het internet geraadpleegd kunnen worden, de belangrijkste bekende gegevens rond die ruzies even in herinnering te brengen. Ze gaan terug tot de 14e eeuw toen graaf Lodewijk IV van Loon op 23 augustus 1330 de zogenaamde Queckweijde, die zich uitstrekte tot aan de grens met Zonhoven, schonk aan de stad Hasselt. In de akte valt te lezen dat de grens liep "tot waar men gewoon was te weiden met de beesten". Die vage omschrijving leidde gedurende vijfhonderd jaar tot gewapende aanvallen, inbeslagnames van vee, vernielingen en allerlei soorten plagerijen. Op de achtergrond speelde ook wel de machtsstrijd eerst tussen de graven van Loon daarna sinds 1366 de Prins-bisschoppen van Luik en de stad Hasselt tegenover de heren van Vogelsanck. Die voortdurende betwistingen

gaven aanleiding tot een aantal processen en het waren de Hasselaren die doorgaans in het gelijk werden gesteld. De Zonhovenaren kregen geldboetes, moesten gestolen vee teruggeven, kregen gevangenisstraffen of moesten gedwongen bedevaarten ondernemen. Niets kon baten. De twisten bleven aanhouden.

In 1481 wilde het Loonse hooggerechtshof een einde maken aan de betwistingen door de grens af te bakenen met paalstenen. Maar ook dat was vergeefse moeite. De ruzies gingen almaardoor.

In de zeventiende eeuw kenden ze blijkbaar een hoogtepunt. De Luikse Prinsbisschop Maximiliaan Hendrik van Beieren liet de processtukken onderzoeken, bevestigde het gelijk van Hasselt en in de lente van 1666 liet hij de gebieden afbakenen met wellicht 21 houten grenspalen. Niets gekort. In de herfst van datzelfde jaar gaf hij aan twee raadsheren en een gerechtsdienaar de opdracht de vier arduinen grenspalen te plaatsen tussen Kuringen, Zonhoven en Hasselt. Op 18 oktober 1666 werden ze geplaatst door de Hasseltse magistraat in aanwezigheid van een vorstelijk gezant. Twee paalstenen werden in 1699 omvergetrokken en de Hasselaren werden gewapenderhand van de heide weggejaagd. Eentje van die paalstenen ligt nog tegen de gevel van het gemeentehuis in Zonhoven. Een andere van de vier vormt nu nog van op zijn plaats aan de Paalsteenstraat exact de grens tussen de drie lokaliteiten. Kuringen behoort sinds de fusie nu al tientallen jaren tot Hasselt.

De huidige Paalsteen is gericht met zijn front naar Hasselt en bevat nog moeilijk herkenbaar maar toch het wapenschild van de Prinsbisschop bovenaan en onderaan het stadswapen van Hasselt. Het opschrift in het Latijn luidde "Limites mericarum Hasselens. a ser. Max. Henrico confirmati anno 1666" d.i. Grenzen van de

Hasseltse heide door Maximiliaan van Beieren in het jaar 1666 vastgelegd. Op de kant van Zonhoven stond dan in afgekorte woorden de ondubbelzinnige boodschap gegrift: "Non ultra Sonhoviensis sus poena corporali" d.i. "Zonhovenaren niet verder onder lijfstraf." Ook die bedreiging schrikten de Zonhovenaren niet af. De dag na de plaatsing werd al een van de grenspalen beschadigd. De ruzies laaiden hoop op. De prinsbisschop zag zich verplicht een detachement soldaten erop af te sturen om de gemoederen te bedaren.

In 1761 verkocht Hasselt enkele stukken grond uit het betwiste gebied. Dat lieten de Zonhovenaren niet over zich heen gaan en met zowat zeshonderd man richtten ze grote vernielingen aan.

Merkwaardig verdrag in 1811

Slechts ten tijde van Napoleon kwam er een vredesverdrag tot stand. In 1811 werkten de Fransen een merkwaardig compromis uit over de betwiste gronden. Die bleven behoren tot het grondgebied van Hasselt, maar de gemeente Zonhoven werd er eigenaar van. Het vliegveld van Kiewit en de omgeving ervan is nu nog Hasselts gebied, maar Zonhoven is eigenaar.

De Paalsteen gedenkteken

Binnenkort zullen we opnieuw van aan de Paalsteen vertrekken voor een exploratie of een wandeling in het natuurgebied van de Platwijers. De authentieke Paalsteen zal ons dan in alle waardigheid en glorie doen terugdenken aan zevenhonderd jaar plaatselijke geschiedenis.

We zullen Hasselt en Zonhoven erkentelijk zijn voor dit mooie gezamenlijke erfgoedproject.

Ghislain Duchâteau

30-8-2011

Foto Willy Leenders

Oktober 2011

NAD **Zondag 9 t.e.m. zondag 16 oktober.**
Week van het Bos.

KK **Dinsdag 11 oktober om 20 u. Kernkoppenvergadering,**
Natuur.huis, Domein Kiewit, Putvennestraat 112, Hasselt.

DER. **Dinsdag 13 en zaterdag 15 oktober om 14 uur.**
Wandeling "Speuren naar paddenstoelen". Vertrek aan
camping Holsteenbron, Hengelhoefseweg 9, Zonhoven. Info:
Toerisme Zonhoven, Guido Pirotte, 011 60 26 19,
guido.pirotte@zonhoven.be.

VOG **Zaterdag 15 oktober. Watervogeltellingen in Midden-**
Limburg. In samenwerking met het INBO. Wil je graag mee
watervogels kijken, dan kan dat: geef een seintje aan Johan
Royeaerd, 0486 03 11 31, johan.royeaerd@base.be of aan
Jan Wyers, 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be.

NBW. **Zaterdag 22 oktober. Beheerswerkdag op het**
Domein Kiewit te Hasselt. We bestrijden nogmaals de
Amerikaanse eik en vogelkers. Tevens doen we een aantal
dunningen. Aanvang 9 u. Einde om 16 u. Info: Gilbert
Hermans, 011 22 44 58, 0479 81 77 20,
gilbert.hermans@telenet.be & Ivo Vanvoorden, 011 21 02 94,
ivo.vanvoorden@telenet.be. Verzamelen: parking het Domein
Kiewit, aan het einde van de Putvennestraat, 3500 Hasselt. Je
kan ook steeds voor een deel van de dag komen: geef dan
een seintje per gsm aan Gilbert om juist te weten waar de
werken plaats vinden.

NPL **Dinsdag 25 oktober om 20 u. Provinciaal Overleg in**
het natuur.huis, Domein Kiewit, Putvennestraat, 3500
Hasselt. Info: Jos Ramaekers, 011 24 60 20,
jos@natuurpuntlimburg.be.

WGV-NBW **Donderdag 27 oktober om 20 u.**
Najaarsoverleg van de beheerwerkploeg, Natuur.huis,
Domein Kiewit, Putvennestraat 112, Hasselt.

KRE **Zaterdag 29 oktober t.e.m. dinsdag 1 november.**
Herfstwandeleisje naar de Vulkaaneifel in Duitsland.
We kuieren tussen vulkaankraters, 'Maaren', bossen en
beekvalleien, met aandacht voor late paddenstoelen, voor
vogeltrek en voor lekkere digestieven... Wat wil een mens
nog meer... dan er zelf ook bij te zijn. Vooraf inschrijven
per e-mail is verplicht, liefst een maand voor aanvang, bij
Johan Royeaerd, johan.royeaerd@base.be.
Inschrijvingen worden bevestigd. Ingeschrevenen
ontvangen een infopakket en kort voor de aanvang van
het reisje de regeling i.v.m. vervoer. Betalingswijze en
annuleringsregeling staan op de website
www.natuurpunthasseltzonhoven.be.

November 2011

GEZ+KHM **Zondag 6 november, van 14 tot 17 u.**

Hondenwandeling in de Mombeekvallei (7 km). Afspraak bij René en Maria Neutelaers, Steenberg 58, 3500 St.-Lambrechts-Herk. Info: 011 31 52 58. Bij regenweer, ook na een periode van lichte regen, best laarzen voorzien.

BES **Dinsdag 8 november, om 20 u. Bestuursvergadering**, Natuur.huis, Domein Kiewit, Putvennestraat 112, Hasselt.

DER **Dinsdag 8 en zaterdag 12 november om 9 uur.**

Wandeling 'Waterwereld'. Vertrek aan de viskwekerij van de gebroeders Vandeput, Boomsteeg 40, Zonhoven. Info: Toerisme Zonhoven, Guido Pirotte, 011 60 26 19, guido.pirotte@zonhoven.be.

VOG **Zaterdag 12 november. Watervogeltellingen in Midden-Limburg.** In samenwerking met het INBO. Wil je graag mee watervogels kijken, dan kan dat: geef een seintje aan Johan Royeaerd, 0486 03 11 31, johan.royeaerd@base.be of aan Jan Wyers, 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be.

GEZ **Donderdag 17 november, om 20 u. Filmvoorstelling in de filmzaal van Kattevennen-Europlanetarium**, Planetariumweg 19, 3600 Genk. Vooraf inschrijven is verplicht. Dit kan bij Inge Vandebeek, liefst per e-mail inge.vandebeek@natuurpunthasseltzonhoven.be of schriftelijk: Donkeindeweg 134, 3520 Zonhoven.

NAD **Zaterdag 19 & zondag 20 november. Dag van de Natuur.** Zie ook www.natuurpunt.be.

Nood aan een nieuwe boom of struik?

Elk najaar organiseert Natuurpunt Limburg een struiken- en bomenverkoop van streekeigen planten. De praktische organisatie van deze plantenverkoop gebeurt door de plaatselijke afdelingen van Natuurpunt. Ook onze afdeling doet dit jaar weer mee! Je kan je bestelling doorgeven via de website www.natuurpuntlimburg.be of via een gedrukte bestelbon. Op zaterdag 26 november 2011 kan je in de voormiddag je bestelling komen afhalen op domein Kiewit. Met deze actie steun je onze vereniging én de natuur uit je buurt!

NBW **Zaterdag 19 & zondag 20 november. Beheerswerkweekend op het Domein Kiewit** te Hasselt. Past binnen de 'Dag van de Natuur'. We werken verder aan de bestrijding van de Amerikaanse eik en dito vogelkers. Tevens doen we verder met een aantal dunningen. Zowel zaterdag als zondag starten we om 9 u. Einde zaterdag om 16 u., zondag om 15 u.
Info: Gilbert Hermans, 011 22 44 58, 0479 81 77 20, gilbert.hermans@telenet.be & Ivo Vanvoorden, 011 21 02 94, ivo.vanvoorden@telenet.be. We verzamelen telkens op de parking van het Domein Kiewit, aan het einde van de Putvennestraat, 3500 Hasselt. Je kan ook steeds voor een deel van de dag komen: geef dan een seintje per gsm aan Gilbert om juist te weten waar de werken plaats vinden.

Na het werken volgt zondag onze inmiddels **Zesde Winterbarbecue**, als dank aan al onze vrijwilligers voor hun inzet. Deze gaat naar goede gewoonte door in het biolookaal op het Domein Kiewit. Aanvang om 17 u. met het aperitief. Wie minstens een halve dag komt helpen op het werkweekend van 19-20 november, eet en drinkt gratis. De anderen betalen € 7 als tussenkomst in de drank. Vooraf inschrijven is wel noodzakelijk via inge.vandebeek@natuurpunthasseltzonghoven.be of schriftelijk: Donkeindeweg 134, 3520 Zonghoven.

NPL **Dinsdag 29 november om 20 u. Provinciaal Overleg in het natuur.huis**, Domein Kiewit, Putvennestraat, 3500 Hasselt. Info: Jos Ramaekers, 011 24 60 20, jos@natuurpuntlimburg.be.

December 2011

KK **Donderdag 8 december om 20 u. Kernkoppensvergadering**, Natuur.huis, Domein Kiewit, Putvennestraat 112, Hasselt.

DER **Dinsdag 6 en zondag 12 december om 14 uur. Wandeling 'Bomen kijken'**. Vertrek in de Drij Dreven, net voorbij het laatste huis van Zonghoven (ra-ra). Info: Toerisme Zonghoven, Guido Pirotte, 011 60 26 19, guido.pirotte@zonghoven.be.

VOG **Zaterdag 15 oktober. Watervogeltellingen in Midden-Limburg**. In samenwerking met het INBO. Wil je graag mee watervogels kijken, dan kan dat: geef een seintje aan Johan Royeaerd, 0486 03 11 31, johan.royeaerd@base.be of aan Jan Wyers, 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be.

NBW **Zaterdag 17 december. Beheerwerkdag op het Domein Kiewit te Hasselt**. We bestrijden nogmaals de Amerikaanse eik en vogelkers en doen verder met de dunningen. Aanvang 9 u. Einde om 16 u. Info: Gilbert Hermans, 011 22 44 58, 0479 81 77 20, gilbert.hermans@telenet.be & Ivo Vanvoorden, 011 21 02 94, ivo.vanvoorden@telenet.be. We verzamelen op de parking van het Domein Kiewit, aan het einde van de Putvennestraat, 3500 Hasselt. Je kan ook steeds voor een deel van de dag komen: geef dan een seintje per gsm aan Gilbert om juist te weten waar de werken plaats vinden.

De bijeenkomsten van de Werkgroep Communicatie worden binnen de werkgroep zelf afgesproken en gaan door op verschillende locaties. Voor info: contacteer Mieke Philips 011 27 1080, 0497 50 73 47, mieke.philips@telenet.be.

BESTUUR

KERNKOPPEN

NATALIE HENSELER (Voorzitter)
0478 71 31 67 - henselernatalie@gmail.com

KRIS GABRIËLS (Ondervoorzitter / Interne werking / Webmaster)
089 34 00 87 - krisgabrieels@gmail.com

INGE VANDEBEEK (Secretariaat)
0473 74 03 50 - inge.vandebEEK@natuurpunthasseltzonzhoven.be

KRIS VANGRIEKEN (Penningmeester / Werkgroep Natuurbeheer)
0494 84 56 41 - vangriekenkris@hotmail.com

JOS COTEUR (Co-voorzitter)
011 27 02 49 - 0497 04 86 79 - jos.coteur@telenet.be

JOHAN ROYEAERD (Co-ondervoorzitter)
011 80 35 25 - 0486 03 11 31 - johan.royeaerd@base.be

MIEKE PHILIPS (Werkgroep Communicatie)
011 27 10 80 - 0497 50 73 47 - mieke.philips@telenet.be

RAF NULENS (Werkgroep Natuurbeheer / Webmaster)
089 34 00 87 - raf.nulens@gmail.com

FRANS VOETS (Werkgroep Activiteiten)
011 21 23 81 - 0495 17 22 23 - voets.smeets@telenet.be

JAN WYERS (SAP-clubje: Natuurstudiewerkgroep)
011 81 55 33 - 0475 31 37 09 - jan.wyers@skynet.be

KATJA ROGGEN (Werkgroep Beleid)
011 24 20 83 - katja.roggen@gmail.com

TONY FROYEN (Werkgroep Redactie)
011 72 02 07 - 0475 35 83 26 - tony.froyen@telenet.be

ALIDA VANHOLST (Voorzitter Kern Herk en Mombeek)
011 31 24 21 - alida.vanholst@skynet.be

KERN HERK & MOMBEEK

ALIDA VANHOLST
(Voorzitter)
011 31 24 21 * alida.vanholst@skynet.be

JOS PUTZEYS
(Secretaris + Penningmeester)
011 31 62 97 * josee.wolfs@yucom.be

RENÉ NEUTELAERS
(Conservator Herk & Mombeek)
011 31 52 58

GEORGES MEWIS
(Co-conservator Herk & Mombeek)
011 31 24 21 * georges.mewis@skynet.be

Wie is Wie?

NATUURGEBIEDEN

Rode Vijvers (projectnr. 8824):

CHRIS ONKELINX

Wijvenheide (projectnr. 8064):

CHRIS ONKELINX

Domein Kiewit (projectnr. 8855):

JOS COTEUR

Tommelen (projectnr. 8144):

RIK JACOBS

Mombeekvallei (projectnr. 8815):

RENÉ NEUTELAERS

WIST JE DAT... ???

... de beste website voor Belgische weetjes over de natuur
www.natuurbericht.be is?

... de **sombere honingzwam** met zijn ondergrondse omvang van 8.9 km
het grootste organisme ter wereld is?

... onze eigenste website **www.natuurpunthasseltzonzhoven.be** door
natuurpunt verkozen is als **de uitverkoren website van 2011!**

**Lichtenknecker
Optics** NV

*Specialist in natuurookjers, verrekijkers, telescopen, microscopen.
Kuringersteenweg 44, 3500 Hasselt
Tel: 011/253052 Fax: 011/250090
Openingsuren: ma-vr, 12-18u; 1e en 3e za vd maand 10-12 u*

COLOFON

De Paalsteen is het driemaandelijks contactblad van afdeling Hasselt - Zonhoven van Natuurpunt vzw. Alle leden van de afdeling krijgen het blad gratis.

Redacteur - Kim Windmolders
Redactieraad - Tony Froyen, Kim Windmolders, Jos Coteur, Johan Royeaerd, Raf Nulens, Kris Gabriëls
Ledenadministratie - Kris Gabriëls 089 34 00 87
Vormgeving - Kim Windmolders
Realisatie: Digi-King
Baan op Diepenbeek 2-4
B-3500 Hasselt

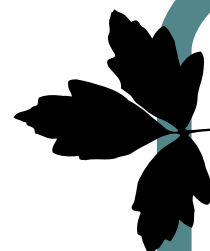
Papieren oplage 75 ex.
Digitale oplage 1000 ex.

HOE TE CONTACTEREN:

Natalie Henseler 0478 71 31 67
henselernatalie@gmail.com
Kris Gabriëls 089 34 00 87
krisgabriels@gmail.com
Jos Coteur 0497 04 86 79,
jos.coteur@telenet.be
Johan Royeaerd 0486 03 11 31
johan.royeaerd@base.be.
Jan Wyers 0475 31 37 09,
jan.wyers@skynet.be
Alida Vanholst 011 31 24 21
alida.vanholst@skynet.be
Gilbert Hermans 0479 81 77 20
gilbert.hermans@telenet.be
Ivo Vanvoorden 011 21 02 94
ivo.vanvoorden@telenet.be

NATUUR IS BROODNODIG

Een gift storten voor aankoop en uitbreiding van onze natuurgebieden? Het kan, door te storten op rekening 293-0212075-88 van Natuurpunt Nationaal. Vermeld bij de storting het projectnummer: hierdoor komen de gelden ook direct toe aan het betrokken natuurgebied. Vanaf de som van €40 wordt u hiervoor een fiscaal attest bezorgd.

ECO-tip

Hergebruik papier.

Blanco achterkanten van afgedrukte vellen en gebruikte enveloppen zijn perfecte memobriefjes.

STEUN DE NATUUR: WORD LID!

Lid worden van Natuurpunt Hasselt-Zonhoven kan door storting van slechts € 24 op rekening 001-5071333-55 van NP Hasselt-Zonhoven met vermelding van je naam en adres.